

14.5.2020

הצעת מחקר

השלכות משבר הקורונה על אנשים עם מוגבלות ועל בני משפחותיהם

ליטל ברלב

מגיפת הקורונה החלה בדצמבר 2019 בעיר ווהאן שבסין ומשם התפשטה למדינות רבות בעולם. המגיפה הוכרזה על ידי ארגון הבריאות העולמי (WHO) כמצב חירום בריאותי עולמי בסוף ינואר 2020 והגיעה לישראל לקראת סוף פברואר 2020. ב-11 במארס 2020 הכריז ארגון הבריאות העולמי על המחלה שנגרמת על ידי הנגיף כעל מגפה עולמית (פנדמיה). ההערכות מדברות על כך ששיעור ניכר מכלל אוכלוסיית העולם יידבקו בנגיף. מדינות שונות ברחבי העולם הכריזו על מצב חירום והודיעו על מגוון הגבלות והנחיות שמטרתן ליישם את עיקרון הריחוק החברתי אשר מיועד להאט את התפשטות התחלואה. למשבר הקורונה השלכות רבות על מגוון תחומי החיים העלולות לפגוע במיוחד באוכלוסיית האנשים עם מוגבלות. משבר זה גרם למשל, לעלייה באבטלה, לפגיעה במתן שירותים, בידוד חברתי, הגבלת יכולת ההתניידות. תופעות אלה רלוונטיות לכלל האוכלוסייה.

הניסיון שנצבר בעולם ובישראל עד כה מן המגפה מעידים על כך שמשבר הקורונה משפיע באופן משמעותי על חייהם של אנשים עם מוגבלות. הן מכיוון שהם עלולים להיות בקבוצות סיכון למחלה, הן מכיוון שההגבלות, הנחיות הבידוד החברתי, סגירת שירותים ומסגרות משפיעים עליהם ועל משפחותיהם בצורה משמעותית ביותר.

כחלק מפעילותה של נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות להתמודדות עם מגפת הקורונה ולצמצום השלכותיה על אנשים עם מוגבלות, ולקראת היערכות לגל שני אפשרי, מעוניינת הנציבות במחקר שיבחן את ההשלכות הייחודיות של משבר הקורונה ותהליכי ההתאוששות ממנו על אנשים עם מוגבלות בישראל ובני משפחותיהם.

מטרת המחקר ושאלות המחקר

מטרת המחקר היא לספק בסיס מידע מעודכן בנוגע להשלכות של משבר הקורונה והמדיניות שנקבעה על אנשים עם מוגבלות ועל משפחות שבהן ילד או אדם עם מוגבלות, לבחון את הפערים המרכזיים שהתקיימו בשטח במערך השירותים הקיים, בגישה לשירותים שניתנו וכן את הפעולות שנעשו כראוי ואשר איפשרו הכלה של אנשים עם מוגבלות במענה למשבר ולהתאוששות ממנו.

זאת במטרה לשפר את המענים והשירותים, לסייע בביצוע התאמות שלהם, ולהציף צורך בפיתוח שירותים חדשים בהתאמה לשינויים שנגרמו עקב משבר מגפת הקורונה. מידע זה יסייע להתמודדות עם השגרה

החדשה הצפויה, להתמודדות בעת התפרצות נוספת של המגיפה, אם תתרחש, וכן יסייע בהתמודדות עם מצבי משבר עתידיים אחרים.

נושאים מוצעים למחקר

המחקר יתמקד בהשלכות המשבר על אנשים עם מוגבלות ובני משפחותיהם בתחומי חיים

שונים כגון:

- א. נגישות למידע, הנחיות זכויות
- ב. תעסוקה ומצב כלכלי
- ג. בדידות חברתית ורשתות תמיכה
- ד. אספקה ונגישות למענים רפואיים ופארא-רפואיים
- ה. צריכת שירותים בזמן המשבר ובתקופת החזרה לשגרה
- ו. חינוך והשכלה הגבוהה
- ז. מצב רגשי/ נפשי
- ח. מצב בריאותי ופיזי
- ט. אוריינות דיגיטלית
- י. קבלת סיוע (כגון: מזון, מוצרי צריכה, מטלות הבית)
- יא. עומס טיפולי המוטל על בני המשפחה
- יב. השלכות תקנות החירום על חייהם ושימוש בזכויות ייחודיות שפותחו (יציאה להתאווורות, פטור משימוש במסכה)
- יג. הזדמנויות חדשות שנפתחו לאור המצב (למשל, עבודה מהבית, פיתוח יכולות חדשות)

שיטה וכלי המחקר

איסוף מידע כמותני - יועברו 2 שאלונים למילוי עצמי באמצעות האינטרנט: 1. בקרב אנשים עם מוגבלות
2. בקרב בני משפחה של אנשים עם מוגבלות.

מילוי השאלון אפשרי באמצעות מחשב, טלפון נייד או טאבלט.

השאלון יהיה מונגש לאנשים עם מוגבלות ראיה.

השאלון יתורגם לערבית ויופץ גם בחברה הערבית

השאלון יופץ באמצעים אינטרנטיים. כמו כן, במטרה להגיע למספר גדול ככל האפשר של אנשים עם מוגבלות, קישור לשאלונים יופץ דרך הנציבות לכל רשימות התפוצה, וכן לעמותות, קבוצות פייסבוק ופורומים דיגיטליים אשר פועלים למען אנשים עם מוגבלות וכן עמותות של בני משפחה. כמו כן, יפורסמו מודעות ממומנות בפייסבוק.

מהספרות המקצועית ומהניסיון המחקרי של מכון ברוקדייל, עולה ששיעור ההיענות לשאלון המגיע לטלפון או לתיבת דואר אלקטרוני של קהל היעד, עומד על 10%. אי לכך יעשו מאמצים מצד מכון ברוקדייל ומצד הנציבות להפיץ בתפוצה רחבה ככל האפשר, על מנת להגיע למספר משיבים גדול ככל שאפשר. ככל שמספר המשיבים יהיה גבוה יותר, ניתן יהיה לפלח את הממצאים בשלב עיבוד הנתונים.

מגבלות המחקר

1. המחקר מבוסס על איסוף נתונים באמצעות פנייה לאנשים עם מוגבלות ובני משפחותיהם דרך אתרי אינטרנט ופורומים דיגיטליים, ולכן אין מדובר במדגם מייצג.
2. הגישה לשאלון מוגבלת לאנשים שיש להם את הציוד הנדרש - מחשב או טאבלט או טלפון נייד עם חיבור לאינטרנט.
3. מילוי השאלון דורש יכולת לעבוד עם מחשב, טלפון או טאבלט (הן מבחינה פיזית והן מבחינה קוגניטיבית, והן מבחינת אוריינות דיגיטלית)

לאור מגבלות אלה ברור כי קיימות קבוצות של אנשים עם מוגבלות שלא ישיבו על השאלון (אנשים שאין ברשותם ציוד מיחשוב נדרש, אנשים בתפקוד נמוך שאינם מסוגלים לענות על השאלון כפי שהוא בנוי, אנשים פחות פעילים חברתית שאינם מחוברים לעמותות/קבוצות). כמו כן, סביר להניח שבשל מגבלות מחקר אלה יהיה ייצוג חסר לקבוצות אוכלוסייה מסוימות כגון: המגזר הערבי והחרדי. אי לכך מסקנות המחקר יהיו רלוונטיות לאוכלוסייה שהשיבה על הסקר ולא לכלל האנשים עם מוגבלות בישראל.

יחד עם זאת, שיטת המחקר המוצעת מאפשרת קבלת מידע באופן מהיר ובתקציב מוגבל וזאת בעוד מחקר נרחב שיאפשר השתתפות לכלל האנשים עם מוגבלות אינו בר יישום בימים אלה (למשל בשל חוסר יכולת לבצע ראיונות פנים אל פנים) ויארך זמן רב. בימים אלה חשוב לספק מידע מהיר שיאפשר לפעול באופן מידי.

ועדת אתיקה

המחקר יובא לאישור של ועדת האתיקה במכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. צוות המחקר מתחייב לשמור על פרטיות המשתתפים במחקר ולא פגיעה בהם בהתאם לערכי האתיקה המחקרית. ההקדמה לסקר תכלול הסבר על המחקר ובקשה להסכמה להשתתפות במחקר בהתאם לדרישות ועדת האתיקה. האדם יעבור לשלב מילוי הסקר רק לאחר שיביע את הסכמתו להשתתף במחקר.

תפוקות המחקר

1. מצגת (דיגיטלית) - מצגת מסכמת של נתוני המחקר מרוכזים בטבלאות מסכמות או בגרפים. המצגת תפורסם על ידי מכון ברוקדייל והנציבות. מצגת זה תוגש 7 שבועות לאחר חתימה על החוזה.
2. מצגת (דיגיטלית) – המבוססת על שילוב נתוני המחקר ועיבוד נתונים מישני של נתונים מתוך הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. טיוטת מצגת זו תועבר לנציבות בחודש נובמבר 2020, והגרסה הסופית תתפרסם ביום הבינלאומי לשיוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות שיחל ב-3 בדצמבר 2020.

פירוט משימות ולוח זמנים

1. הגדרת הנושאים שיבחנו במחקר – בשיתוף עם הנציבות – שבוע
2. בניית שאלון וקבלת אישור ועדת אתיקה – שבוע
3. מיחשוב השאלון - שבוע
4. הפצת השאלון ואיסוף נתונים – ההפצה תבוצע בסיוע הנציבות – 10 ימים
5. הפצה חוזרת (לאור שיעורי ההיענות יוחלט האם לבצע הפצה חוזרת ואם כן איפה) – שבוע
6. עיבוד נתונים והכנת מצגת – 10 ימים
7. עיבוד נתונים מישני של נתוני הסקר החברתי של הלמ"ס – חודשים ספטמבר-אוקטובר 2020
8. הכנת מצגת מסכמת – נובמבר 2020
9. פרסום המצגת – 3 דצמבר 2020

מצגת ראשונה על סמך ממצאי הסקר תועבר לנציבות 7 שבועות לאחר חתימת החוזה.

טיוטת מצגת שניה הכוללת ניתוחי משנה של סקרי הלמ"ס תועבר לנציבות באמצע חודש נובמבר 2020. גרסה סופית תפורסם ב-3 לדצמבר 2020.

תקציב המחקר

<u>מרכיב במחקר</u>	<u>עלות ב-ש</u>
הכנת כלי מחקר	16,002
איסוף מידע ע"י החוקרים	1,082
איסוף מידע ע"י היחידה לאיסוף נתונים	2,682
עיבוד נתונים	17,084
כתיבת דוח, הצגתו ופרסומו	12,983
ניהול שוטף של המחקר	4,955
פרסום מודעות על הסקר	1,000
תרגום לערבית	702
2 מצגות	5,500
הוצאות משרדיות	3,099
סה"כ כללי	65,089
השתתפות המכון (25%)	16,272
השתתפות המזמין (75%)	48,817

לג'וינט ולמכון ברוקדייל יש הסדר של ספק יחיד עם משרד המשפטים. בהתאם להסדר זה, בהתקשרות על בסיס זה מכון ברוקדייל יישא ב-25% מעלות המחקר.